

دانشگاه پیام نور

دانشکده: الهیات و حقوق

گروه علمی: حقوق

عنوان پایان نامه: جرایم پیشرفته

نگارش: فرزاد حاتم زاده

استاد راهنما: جناب آقای دکتر ولی الله انصاری

استاد مشاور: جناب آقای دکتر کیومرث عزتی پور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته: حقوق جزا و جرم شناسی

ماه و سال

بهار ۸۹

دانشگاه پیام نور

بسمه تعالی

((تصویب پایان نامه))

پایان نامه تحت عنوان : جرایم پیشرفته

که توسط در مرکز تهیه و به هیئت داوران
ارائه گردیده است مورد تأیید می باشد.

تاریخ دفاع: نمره: درجه ارزشیابی:

اعضای هیئت داوران:

نام و نام خانوادگی هیئت داوران

۱-	استاد راهنما
۲-	استاد مشاور
۳-	استاد داور
۴-	نماینده گروه آموزشی
۵-	نماینده تحصیلات تکمیلی
۶-	نماینده مدیریت آموزشی و تحصیلات تکمیلی

تقدیم به:

- مولایم علی (ع) که حداقل بهای انسان را بهشت می داند.
- آنان که به جای تدریس اندیشه ها، اندیشیدن را می آموزند.
- روان پاک پدر، مادرو دایی عزیزم.
- همسر وفادار و سروش نازم

تشکر و قدردانی

«من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق»

سپاس ویژه محضر استاد بزرگوار راهنما جناب آقای دکتر ولی الله انصاری که با ارشادات خاص خود و تفهیم نکات کلیدی به این حقیر کمک کردند تا این تحقیق به بار نشیند.

با کمال تشکر از استاد مشاور جناب آقای دکتر کیومرث عزتی پور که انجام این پایان نامه را همواره مورد تأکید و تشویق قرار دادند.

در ادامه از اساتید محترمی که داوری این تحقیق را در دفاعیه بر عهده گرفته اند و کلیه افرادی که به نحوی از انحاء این جانب را در این راه یاری بخشیدند کمال تشکر و سپاس گذاری را دارم.

در پایان تقدیر و تشکر خود را به همسر فداکارم تقدیم می دارم که در همه حال همراه و مشوقم در تحصیل بوده است.

چکیده

گذشت زمان و رشد تکنولوژی باعث ظهور جرایمی تحت عنوان جرایم پیشرفته گردیده است. با توجه به اصول مسلم جزایی مانند: اصل قانونی بودن جرم و مجازات، منع قیاس و تفسیر موسع در امور کیفری؛ نظام کیفری کلاسیک و قوانین موجود پاسخ گوی مناسبی برای این نوع از جرایم مدرن نیستند و به تعبیری جامعه شناسانه نظام کیفری در رویارویی با این جرایم به تأخر (Lag) مبتلا گردیده است.

این تحقیق با اتخاذ روش کتابخانه ای و انتخاب روش اسنادی به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات به این مهم دست یافته است که گذشت زمان و رشد فناوری باعث دگرگونی و ظهور نسل جدیدی از جرایم شده است که واجد وصف فراملی و شبیه سونامی بسیار خطرناک و خزنده ای است که امنیت جهانی را تهدید می کند؛ بنابراین گونه شناسی این نوع جرایم و تحلیل آنها در زیر چتر مفهومی جرایم پیشرفته جهت رسیدن به یک اجماع بین المللی امری ضروری است. در این تحقیق تدوین و تقنین قانونی جامع و مجزا، ارتقاء سطح علمی و تعاون با مجامع بین المللی و علمی دنیا و اتخاذ سیاست جنایی مشارکتی جهت مقابله با جرایم پیشرفته پیشنهاد می گردد.

واژگان کلیدی: جرایم، پیشرفته

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۹	مقدمه.....
۱۰	الف) اهمیت موضوع تحقیق و علت انتخاب آن.....
۱۲	ب) سؤالات تحقیق.....
۱۳	ج) فرضیه های تحقیق.....
۱۳	د) پیشینه تحقیق.....
۱۴	ه) اهداف تحقیق.....
۱۴	و) روش تحقیق.....
۱۴	ز) کاربرد تحقیق.....
۱۵	ح) ساختار تحقیق.....
۱۶	فصل اول- تعریف ، خصوصیات و گستره جرایم پیشرفته.....
۷	مبحث اول- تعریف و خصوصیات جرایم پیشرفته.....
۱۸	الف) تعریف جرایم پیشرفته.....
۲۳	ب) خصوصیات جرایم پیشرفته.....

۳۹	مبحث دوم- گستره جرایم پیشرفته
۴۰	الف) جرایم سنتی به شیوه نوین
۴۱	ب) جرایم کاملاً نوین (نسل جدید)
۴۲	فصل دوم- تحلیل جرایم پیشرفته
۴۵	مبحث اول- بررسی مصادیقی از جرایم سنتی به شیوه نوین
۴۵	الف) جرایم یقه سفیدها
۵۲	ب) جرایم مجرمان حرفه ای
۵۵	ج) جرایم سازمان یافته
۵۶	د) جرم پولشویی
۶۱	مبحث دوم- بررسی مصادیقی از جرایم کاملاً نوین (نسل جدید)
۶۴	الف) دسترسی غیرمجاز
۷۲	ب) اختلال در داده ها و سیستم های رایانه ای
۷۴	ج) جرم های مرتبط با محتوا
۷۷	د) جرم های نقص حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه ای
۷۸	فصل سوم- آسیب شناسی و راهکارهای پیشگیری و مبارزه با جرایم پیشرفته

مبحث اول- چالش های علوم جنایی در رویارویی با جرایم پیشرفته	۸۰
الف) چالش های حقوق کیفری ماهوی	۸۰
ب) چالش های حقوق کیفری شکلی	۸۳
ج) چالش های حقوق کیفری بین الملل	۸۵
د) چالش های علوم جرم یابی و جرم شناسی و کیفر شناسی	۸۵
مبحث دوم- راهکارهای پیشگیری و مبارزه با جرایم پیشرفته	۸۵
الف) پیشگیری و ضرورت برخورد کارشناسانه با جرایم پیشرفته	۸۵
ب) لزوم تحول و تدوین قوانین و مقررات ضروری	۹۴
نتیجه گیری	۹۷
پیشنهاد ها	۱۰۵
واژه نامه	۱۰۷
فهرست منابع	۱۱۲
چکیده انگلیسی	

مقدمه

هر زمان نو می شود دنیا و ما   بی خبر از نو شدن اندر بقا
قرن ها بگذشت این قرن نوی است   ماه، آن ماه است، آب، آن آب نیست

پیشینه جرم و جنایت را می توان تا سپیده دم تاریخ بشری به واپس برد، این پدیده شوم همزاد بشر بوده است و همواره در هر عصری رنگ عوض نموده و به مرور زمان دچار دگرذیسی شده است. شاید گفته شود جرم در طول زمان از لحاظ ماهیت تفاوت چندانی نکرده است، ولی از آنجا که ماهیت کائنات تحولی و تکاملی است، پدیده جرم نیز از این قاعده مستثنا نیست.

جرائم از لحاظ نحوه ارتکاب دچار تحولاتی شده اند که برای جامعه بسیار خطرناک اند. جوامع جدید میزبان جرائم تازه و جدیدی است که رمز سلامت و حفظ امنیت جامعه در مقابل این جرائم مدرن، نادیده انگاشتن آنها نیست؛ بلکه تحلیل و تبیین این نوع از جرائم و اتخاذ سیاست جنایی برتر (مطلوب) جهت مقابله ضروری است. آغاز جرائم پیشرفته در سال ۱۹۵۰ توسط مافیا در آمریکا گزارش شده است و هنوز هم همان مافیا دغدغه ذهنی بسیاری از مقامات حقوقی و سیاسی در جهان می باشد؛ اما با وجود اینکه این جرائم مدرن تهدیدی جدی علیه امنیت جوامع بشری به حساب می آیند، هنوز به صورت جدی به آن پرداخته نشده است و تا کنون گرچه مصادیقی از جرائم پیشرفته در ابعاد ملی و فرا ملی مورد توجه قرار گرفته است، اما اصل عنوان «جرائم پیشرفته» موضوعی بکر و بدیع است که کنه و ذات آن به صورت علمی و منسجم حداقل در ایران مورد مذاقه قرار نگرفته و

تعریفی از این مفهوم ارائه نشده است؛ بنابراین تحقیق پیش رو در این مسیر قدم بر می دارد.

الف) اهمیت موضوع تحقیق و علت انتخاب آن

قرن حاضر شاهد روند بی سابقه فراملی شدن و ظهور جلوه های نوین بزهکاری است؛ قرن‌ها که به تعبیری باید آن را «قرن سرعت تغییر» نام نهاد، زیرا پدیده های فعلی قابلیت رویت و بررسی در مدت زمان کوتاهی را دارا می باشند که هر شخصی می تواند در طول زندگی خود، آن را تعقیب و نتیجه قطعی یا موقتی آن را ببیند و چنان نیست که جزء از ارتقاع زیادی قابل رویت نباشد.

این تغییرات سریع در عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات بسیار مشهود و عینی بوده است؛ به طوری که تقریباً مهار کردن هوس های انسانی در این حیطة غیرممکن و یک حالت آنومی را دامن زده است.

در اواخر دهه چهل شمسی شکل گیری فناوری جدید در جهان آغاز شد و در دهه شصت فناوری اطلاعات و ارتباطات با هم نزدیک و حتی با فناوری رسانه ای متحد گردیدند، این فناوری جدید باعث «مرگ فاصله ها» و «انقباض گیتی» در نظر بشر شد و در نتیجه در این عصر شوون خرد و کلان زندگی اجتماعی وارد فاز و فضای جدیدی گردیده است.

تحولات جدید باعث خلق مجرمان پیشرفته گردیده است. آنان علاوه بر این که توان

بالقوة ارتکاب گونه های مرسوم جرم را به شیوه ای نامرسوم دارا می باشند، دست به ارتکاب اعمال مجرمانه ای می زنند که پیش از این به هیچ روی امکان پذیر نبوده است.

به وسیله تکنولوژی کامپیوتر، مرتکبین با کمترین سرمایه و هزینه (یک کامپیوتر

شخصی) می توانند با ورود به شبکه اطلاعاتی و نفوذ در آن، خسارات هنگفتی را وارد نمایند که حجم این خسارات گاه به چند هزار برابر جرایم معمولی در کسر ثانیه می رسد.

در پرتو این تغییرات روابط جدیدی به وجود آمده است که قسمتی از تعامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، یا هنجارها- و حتی ارزش های ویژه- را به بشر معرفی که با تعاملات سنتی تفاوت های قابل ملاحظه ی دارد، این جاست که صدای پای مسائل و مشکلات ناشی از این تغییر به گوش می رسد؛ بنابراین چون در این فضا حرکت نظامات حقوقی از حرکت قطار تمدن بطئی و کندتر است دنیای جدید شاهد یک تاخر (Lag) حقوقی می باشد.

به قول هراکلیت (که اشاره ای دارد به فرایند نو شوندگی و حرکت جوهری) همه چیز در حرکت است و تغییر پیامد حرکت و «نهاد ناآرام جهان» می باشد؛ بنابراین قواعد حقوقی نیز خصلتی ثابت و مداوم ندارند و اساساً حقوق موضوع دگرگونی های مستدام است و مسائل و مباحث حقوقی نیز هم چون سایر حوزه ها در این جامعه نیازمند بازنگری است. جرم پیشرفته و مدرن، نظام حقوقی مدرن می طلبد تا بتواند به غایت قصوای خود که همانا تنظیم و تنسیق روابط اشخاص در اجتماع و حفظ نظم و انتظامات عمومی است نایل آید.

ایجاد تغییرات سریع و گسترده در سطح جامعه، رشد تکنولوژی و تبعاً ایجاد کهکشان بی انتها، مخفی و آزاد فضای سایبر (cyberspace) و تشکیل سازمان های بزهکاری در ابعاد ملی و فراملی و ایجاد صنعت و تجارت جرم، رویای «بهشت امن بزهکاری» را برای بزهکاران تعبیر واقعی نموده است؛ آنان در این اثناء از خلاءهای موجود قانونی سوء استفاده کرده و با تغییر تاکتیک به انواع و اقسام مختلف هنجارشکنی دست یازیده اند؛ بطوریکه هم اکنون به تعبیری قبل از تشکیل مدینه فاضله حکیمان، نظاره گر مدینه فاضله بزهکاران می باشیم. و اما بروز و ظهور جلوه های نوین بزهکاری طبیعی (Normal) به نظر می رسد؛ زیرا تغییر تاکتیک کار افراد باهوش است، یک مربی کارآمد وقتی تیمش را در حال انفعال می بیند به سرعت با چند تعویض، مقدماتی را فراهم می کند تا با تغییر تاکتیک از عهده کسب نتیجه مطلوب برآید، متأسفانه در عالم بزهکاری هم همین طور است، آنان (بزهکاران) فرصت را مغتنم شمرده ابزار و تکنولوژی پیشرفته را در خدمت مطامع و اهداف شوم خود درآورده اند.

جرائم پیشرفته با خصوصیات ویژه خود تمام شاخه های مختلف علوم جنایی را به چالش کشانده است؛ بنابراین به منظور اتخاذ سیاست جنایی مناسب با آن، شناخت همه جانبه ابعاد این پدیده ضرورت و اهمیت می یابد و ورود متخصصان دانش جرم شناسی در این حوزه ضروری و یاری جستن قانون گذار از عالمان این عرصه در قانون نویسی و قاعده گذاری امری اجتناب ناپذیر است.

این جاست که اهمیت تحقیق و علت انتخاب آن که همان پر کردن خلاء های قانونی و برطرف کردن فقر علمی است روشن می گردد.

ب) سؤالات تحقیق

- ۱- با گذشت زمان و رشد تکنولوژی چگونه جرایم نوینی پدید آمده است؟
- ۲- ظهور جرایم جدید به چه لحاظ بازننگری در علوم جنایی را ضروری می نماید؟
- ۳- چرا ظهور جرایم پیشرفته لزوم تدوین قوانین و مقررات جدید را ضروری می نماید؟
- ۴- آیا با توجه به وصف فراملی جرایم نوین، هماهنگی جهانی در سیاست جنایی ضروری نیست؟

ج) فرضیه های تحقیق

- ۱- با گذشت زمان و رشد تکنولوژی تصور می گردد، شیوه های سنتی ارتکاب جرم تغییر یافته و نسل جدیدی از جرایم ایجاد شده است.
- ۲- چنین به نظر می رسد که بازبینی علوم جنایی جهت تبیین جرایم مدرن ضروری است.
- ۳- به نظر می رسد، با توجه به اصول مسلم جزایی تدوین قوانین و مقررات جدید ضروری است.
- ۴- ظاهراً مقابله با جرایم نوین نیازمند هماهنگی جهانی در سیاست جنایی است.

د) پیشینه تحقیق

با بررسی در موضوع تحقیق این نتیجه حاصل شد که توفیق انجام این موضوع را حداقل در ایران، تا کنون کسی نیافته است؛ خداوند منان این توفیق را نصیب بنده نمود تا گامی کوچک در راه اعتلای فرهنگ حقوقی جامعه بردارم.

هرچند مصادیقی از جرایم پیشرفته مانند: پولشویی و جرایم سازمان یافته در بعد ملی و فراملی مورد وا کاوی قرار گرفته است و کنوانسیونهایی در سطح منطقه ای و بین المللی تشکیل گردیده و اسنادی را مصوب نموده اند؛ اما موضوع جرایم پیشرفته که واجد چتر مفهومی وسیعی است و می تواند پوشش دهنده تمام مصادیق ذکر شده باشد، هنوز مورد توجه جدی تصمیم گیران بین المللی قرار نگرفته است و فقط در سطح بعضی از سمینارها و دانشگاهها، مانند دانشگاه «بدفورد» انگلستان در این خصوص بحث شده است و در محافل دانشگاهی ایران این موضوع متأسفانه مغفول مانده است.

ه) اهداف تحقیق

با توجه به حساسیت موضوع در مقطع کنونی و مبهم بودن آن، هدف از تحقیق ابهام زدایی از ماهیت موضوع و تلاش در جهت دستیابی به راهکارهای مقابله با جرایم نوین و پر کردن خلاء های قانونی در این راستا است.

و) روش تحقیق

برای نگارش این پایان نامه روش تحقیق مبتنی است بر روش کتابخانه ای که با مطالعه کتب مرتبط، پایان نامه ها، مجلات و مقالات پژوهشی تلاش گردیده است که این موضوع تحلیل و برای اولین بار تعریفی حقوقی ارائه گردد.

ز) کاربرد تحقیق

اینکه چه کاربردهایی از انجام این تحقیق متصور است به ذکر سه مورد به شرح زیر بسنده می کنم:

اولاً : جرایم پیشرفته به صورت مفهومی توصیف می شود و برای دستگاه

قضایی، جامعه شناسان و جرم شناسان معرفی می گردد.

ثانیاً : پس از شناسایی جرایم پیشرفته، می توان مجازات متناسب با آن را تعیین و در یک قانون مدون ترسیم نمود.

ثالثاً : پس از شناسایی جرایم پیشرفته می توان شرایط پیشگیری آن را تعقیب نمود.

ج) ساختار تحقیق

این تحقیق که با روش تحلیلی و کتابخانه ای با استفاده از منابع موجود در کتابخانه های در دسترس صورت گرفته، با تمام موانع و محدودیت های پیش رو، چه از نظر منبع و چه تحقیقاتی در سه فصل تهیه و تنظیم گردید که بعد از مقدمه و بیان طریقه های پژوهش، فصل اول شامل : تعریف، خصوصیات و گستره جرایم پیشرفته است. فصل دوم به تحلیل جرایم پیشرفته اختصاص دارد و در فصل سوم به آسیب شناسی و راهکارهای پیشگیری و مبارزه با جرایم پیشرفته پرداخته ام و در نهایت به نتیجه گیری و ارائه پیشنهادهای مبادرت گردیده است.

فصل اول

تعریف، خصوصیات و گستره جرایم پیشرفته

مبحث اول- تعریف و خصوصیات جرایم پیشرفته

در این مبحث به تعریف واژگان کلیدی که عمدتاً دو کلمه «جرایم» و «پیشرفته» هستند، مبادرت می‌گردد و در حقیقت ترمینولوژی تحقیق بیان می‌شود؛ زیرا یکی از ساده‌ترین راه‌ها برای بیان و تبیین یک مفهوم، تعریف آن است؛ اما ارائه تعریفی مشخص، جامع و مانع از برخی مفاهیم کار ساده‌ای نیست، بخصوص مفهوم مورد بحث ما که نه می‌توان به عنوان یک پدیده تجربی تمییز و تشخیص داد و نه می‌توان به ماهیت و موجودیت آن رسید و از طرفی چتر مفهومی آن پوشش دهنده وسعت افعال مجرمانه‌ای است که به دلیل پیشرفت جوامع و فناوری اطلاعات لحظه به لحظه ماهیت و شیوه ارتکاب آن در حال تغییر است؛ بنابراین ماهیت پیچیده آن از یک طرف و فقر منابع حقوقی و بنیادی آن از طرف دیگر مشکل را مضاعف نموده است؛ لذا استمداد از واژگان ترکیبی و درک بار معانی آن‌ها در نیل به تعریف کلی ضروری است. در این جا پس از تعریف جرایم پیشرفته، خصوصیات آن نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف) تعریف جرایم پیشرفته

هر چند حقوقدانان و نویسندگان عباراتی مانند «بزهکاری مدرن»، «دگردیسی مجرمانه»، «جرایم نوین» و حتی «جرایم پیشرفته» را به کار برده اند،^۱ اما این استعمال در حد اشاره بوده است و هیچ گاه تاکنون به یک تعریف منسجم حقوقی و علمی منجر نشده است.

در ترمینولوژی حقوق، فرهنگ های حقوقی، کتب جرم شناسی و مقررات موضوعه و قوانین جزایی ایران مثل بسیاری از مفاهیم نوین تعریفی از جرایم پیشرفته مشاهده نگردید؛ بنابراین فقر علمی و قانونی در عرصه جرایم پیشرفته مشهود و عینی است.

از آن جا که الفاظ و کلمات به مثابه ظروفی هستند که مفاهیم و معانی ذهنی را در خود جای می دهند و موجب شناسایی آن ها می شوند، در این جا نیز برای رسیدن به تعریف جرایم پیشرفته از معانی الفاظ استفاده می شود و به تبیین مفهوم مرکب آن مبادرت می گردد. به این منظور ابتدا به طور مجزا معنی لغوی و اصطلاحی واژگان تشکیل دهنده آن، یعنی «جرایم» و «پیشرفته» بررسی و سپس حاصل ترکیب آنها در ارائه تعریف نهایی

---

^۱ - جهت اطلاع بیشتر رک:

- آل کجیاف، دکتر حسین، مقاله جرایم رایانه ای (بزهکاری مدرن)، سایت علمی دانشجویان ایران:

\Documents and settings\Adminivstator\Mv Documents:C// :Fill

- ایرانمنش، علی، کنکاشی در یک دگردیسی مجرمانه: آن ها از پس پرده همه چیز را کنترل می کنند، روزنامه اعتماد، شماره ۱۴۵۸، مورخ ۱۳/۵/۸۶:

<http://www.magiran.com/npview.asp?l=۵۷۲۲۰-۴>

- باستانی، برومند، جرایم کامپیوتری و اینترنتی جلوه های نوین از بزهکاری، انتشارات بهنامی، چاپ دوم، ۱۳۸۶، صص ۳۲ و ۴۶

- Digitak fine، پایگاه اطلاع رسانی عملی دانش ما:

<http://www.daneshema.com/jad-Printpub-Pagestter-module.com>

مورد استفاده قرار می گیرد.

در فرهنگ فارسی دکتر معین جرم به معنای گناه، بزه. ج. اجرام، جرم بیان شده است.^۱ در فرهنگ عمید به معنای تعدی، تجاوز، گناه و بزه به کار رفته است.^۲ جوهری در صحاح جرم را به معنی ذنب گرفته: «الجرم الذنب و الجریمه مثله». در لسان العرب آمده است: «الجرم التعدی و الجرم الذنب». تاج العروس نیز نظیر این را دارد.

معادل انگلیسی «جرم» عبارتست از «offence» که از روی تسامح Crime را نیز به کار می برند.^۳ معادل فرانسوی واژه جرم «infraction» است که مفهوم "crime" " به معنای جنایت و "delit" به معنای جنحه را شامل می شود و از روی تسامح دو واژه آخر را به معنای "infraction" نیز به کار می برند.^۴

پیشرفته در لغت به معنای مترقی، آن که یا آن چه پیشرفت کرده یا ارتقا یافته است.^۵ دارای یا برخورد از پیشرفت، دارای گسترش یا امتداد به جلو یا بیرون آمده است.^۶ هم چنین است در معنای مسبوق، مقدم، متجاوز^۷ و به معنای به جانب پیش روان شده، گذشته، ترقی کرده، تجاوز از حد طبیعی در گذشته بیان شده است.^۸

---

^۱- معین، دکتر محمد، فرهنگ فارسی معین، انتشارات امیرکبیر، چاپ هشتم، ۱۳۷۱، ص ۱۲۲۵

^۲- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، انتشارات امیرکبیر، چاپ هفدهم، ۱۳۷۱، ص ۳۷۲

^۳- میر محمد صادقی، دکتر حسین، واژه نامه حقوق جزا (انگلیس-فارسی)، نشر میزان، چاپ دوم، ۱۳۷۶، صص ۲۰ و ۶۲

^۴- کاتبی، حسینقلی، فرهنگ حقوقی (فرانسه-فارسی)، نشر گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۷۳، ص ۱۹۳

^۵- انوری، دکتر حسن، فرهنگ کنایات سخن، چاپ چاپخانه مهارت، چاپ اول، ۱۳۸۳، جلد اول، ذیل واژه پیشرفته

^۶- صدری افشار، غلامحسین و حکمی، نسترن و نسرتن، فرهنگ فارسی امروز، نشر کلمه، چاپ اول، ۱۳۷۷، ذیل واژه پیشرفته

^۷- التونجی، دکتر محمد، فرهنگ فارسی عربی، انتشارات هیرمند، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ذیل واژه پیشرفته

^۸- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، انتشارات امیرکبیر، چاپ هشتم، ۱۳۷۱، ذیل واژه پیشرفته

پیشرفته صفت است و معادل انگلیسی آن چنین آمده است.^۱

ترقی: Advanced , developed , progressive

جلو آمده: Jutting , protruding , butting

در معنای اصطلاحی نظر یکسانی در مورد جرم وجود ندارد زیرا یک قاعده ریاضی یا قانون فیزیکی نیست که دارای مفهوم ثابت و لایتغیری باشد، از این رو در رابطه با جوامع و مکتب های حقوقی و اجتماعی و حتی در رابطه با مذاهب و ادیان معانی مختلفی پیدا می کند و هر کدام جرم را به گونه ای تعریف می کنند.^۲ جرم یک پدیده پیچیده زیستی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، محیطی، روانی و حقوقی و یکی از بلایای بزرگ بشر در روزگار ماست که حقوق اشخاص و جامعه را در معرض خطر و ضرر جدی قرار می دهد.^۳

این پدیده هم از نظر عینی و هم از نظر اعتباری قابل مطالعه است، مطالعه جرم از نظر عینی رسیدگی به علل و اسباب مادی و معنوی آن است. منظور از جنبه اعتباری جرم نسبت واقعه است با ملاک ها و مقیاس ها. جنبه اعتباری جرم موضوع حقوق جزا و جنبه

---

^۱ - آریانپور کاشانی، دکتر منوچهر، با همکاری عامی، دکتر سید مصطفی، فرهنگ بزرگ یک جلدی پیشرو آریان پور (فارسی-انگلیسی)، نشر الکترونیکی و اطلاع رسانی جهان رایانه، چاپ چهارم، ۱۳۸۵، ذیل واژه پیشرفته.

^۲ - محمد حسین زاده، دکتر عبدالرضا، مقاله جایگاه پیشگیری از وقوع جرم در مفاهیم اسلام (قرآن و روایات)، مجموعه مقالات پیشگیری از جرم؛ گردآورنده: قوه قضائیه، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم، مرکز مطبوعات و انتشارات چاپ اول، ۱۳۸۳.

^۳ - انصاری، دکتر ولی الله، کشف علمی جرایم، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۸۰، ص ۵